

Sygn.akt III AUa 1132/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Jolanta Kazberuk

Sędziowie: SO del. Piotr Prusinowski (spr.)

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2013 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku J. M.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o wypłatę części uzupełniającej renty rolniczej

na skutek apelacji wnioskodawczyni J. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 września 2012 r. sygn. akt III U 463/12

I. oddala apelację,

II. pismo J. M. z dnia 19 czerwca 2012r. stanowiące wniosek o ponowne ustalenie prawa do części uzupełniającej emerytury rolniczej, które zostało wstrzymane decyzją Prezesa KRUS z dnia 4 listopada 2011r., przekazuje do rozpoznania organowi rentowemu,

III. nie obciąża J. M. kosztami zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 1132/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 02.07.2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego uwzględnił wniosek J. M. z dnia 19.06.2012r. i podjął wypłatę 100 % części uzupełniającej emerytury od dnia 01.06.2012r.

W odwołaniu od tej decyzji J. M. i domagała się wznowienia wypłaty 100% części uzupełniającej emerytury od dnia 03.01.2012r. wraz z odsetkami. Podniosła, iż w dniu 03.01.2012r. zarejestrowano umowę dzierżawy i w tym samym dniu została ona dostarczona do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W dalszej części odwołania podała, iż umowa została nadana zwykłym listem.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Wskazał, iż postępowanie wyjaśniające nie potwierdziło wpływu w miesiącu styczniu 2012r. korespondencji z umową dzierżawy i nakazem podatku rolnego.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 28 września 2012 r. oddalił odwołanie. Sąd ten ustalił, że J. M. (ur. (...)) od dnia 01.10.2003r. jest uprawniona do emerytury. Prawo do wcześniejszej emerytury nabyła w związku z zawarciem w dniu 16.06.2003r. umowy dzierżawy. Decyzją z dnia 14.04.2010r. organ rentowy z urzędu zawiesił wypłatę części uzupełniającej emerytury w wymiarze 100% od dnia 01.04.2010r. ponieważ upłynął 10-letni okres od daty zawarcia umowy dzierżawy z dnia 31.03.2000r. W dniu 20.04.2010r. L. M. (mąż odwołującej) osobiście złożył w Placówce Terenowej KRUS w A. kserokopię aktu notarialnego z dnia 02.08.2004r. o darowaniu córce M. D. gospodarstwa rolnego z zaznaczeniem, iż gospodarstwo rolne stanowiące odrębną własność odwołującej (działka nr (...) położona we wsi J.), jest nadal dzierżawione na podstawie umowy dzierżawy z dnia 16.06.2003r. Decyzją z dnia 07.05.2010 r. podjęto wypłatę 100% części uzupełniającej emerytury wnioskodawczyni począwszy od dnia 01.04.2010r.

Z dniem 01.10.2010r. dzierżawca gospodarstwa rolnego należącego do odwołującej, zrezygnował z dzierżawy, o czym poinformowano organ rentowy. Zgodnie z art. 28 ust. 9 pkt 3 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2008r., Nr 50, poz. 291 ze zm.) organ rentowy poinformował odwołującą, iż emerytura rolnicza w pełnej wysokości będzie wypłacana przez okres 1 roku tj. do dnia 31.10.2011r. Następnie decyzją z dnia 04.11.2011r. organ rentowy z urzędu zawiesił wnioskodawczyni wypłatę części uzupełniającej emerytury w wymiarze 100% od dnia 01.11.2011r., z uwagi na upływ roku od złożonej w dniu 01.10.2010r. rezygnacji z umowy dzierżawy. Sąd pierwszej instancji ustalił również, że w dniu 28.12.2011 r. J. M. zawarła z J. W. umowę dzierżawy działki nr (...) położonej we wsi J., na okres 10 lat. W dniu 03.01.2012r. umowa dzierżawy została złożona w Starostwie Powiatowym w A.. W dniu 19.06.2012 r. odwołująca wystąpiła do organu rentowego o wyjaśnienie dlaczego nie otrzymała emerytury w pełnej wysokości.

Uwzględniając przedstawiony stan faktyczny, Sąd Okręgowy w Suwałkach odwołał się do treści przepisu art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. z 2009r. Dz.U. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w zw. z art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2008r., Nr 50, poz. 291 ze zm.). Podkreślił, że zgodnie z tymi przepisami świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania do nich prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Dlatego w przypadku odwołującej wznowienie wypłaty 100% części uzupełniającej było możliwe od miesiąca, w którym zgłosiła formalny wniosek. W tym kontekście Sąd pierwszej instancji podkreślił, że wnioskodawczyni oraz jej mąż wcześniej osobiście składali w placówce Kasy w A. pisma i wnioski, w tym dotyczące części uzupełniającej emerytury. Wskazał, że odwołująca utrzymywała, iż w dniu 3 stycznia 2012r. wysłała listem zwykłym odpis umowy dzierżawy. Na rozprawie wskazała jednak, że list wysłała w dniu 6 stycznia 2012r. Sąd argumentował, że dodatkowe wątpliwości co twierdzeń wnioskodawczyni wynikają również z jej postępowania. Część uzupełniająca emerytury stanowiła 691,77zł. Bez wątplenia jest to kwota, której brak od listopada 2011r. musiał być na tyle dotkliwy, że powinien wzbudzić reakcję wnioskodawczyni na brak działania organu rentowego. Sąd nie przekonały wyjaśnienia wnioskodawczyni w tym zakresie. Podkreślił, że pogorszenie stanu zdrowia jej męża, połączone z jego hospitalizacją w styczniu i marcu 2012 r., pozostaje bez związku racjonalnym wyjaśnieniem bezczynnością ubezpieczonej. Podkreślił, że umowa dzierżawy z dnia 28.12.2011r. została osobiście dostarczona przez męża wnioskodawczyni w dniu 03.01.2012r. do Starostwa Powiatowego w A. na co otrzymał on potwierdzenia. Rozważając wskazane okoliczności Sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania, że twierdzenia wnioskodawczyni o wysłaniu umowy dzierżawy do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego są gołosłowne. W rezultacie uznał, że decyzja organu rentowego o wznowieniu wypłaty 100% części uzupełniającej od miesiąca zgłoszenia wniosku tj. od 01.06.2012r. była prawidłowa.

Wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach zaskarżyła apelacją wnioskodawczyni. Nie sprecyzowała wniosków, ani zarzutów apelacyjnych. Wskazała, że dzierżawca otrzymał w dniu 7 lutego 2012 r. nakaz zapłaty podatku. W tym świetle poddała w wątpliwość, że Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego inne organy państwowe nie przesłały informacji o zawarciu umowy dzierżawy.

Sąd apelacyjny zważył:

Apelacja nie jest zasadna. Ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego w Suwałkach nie można uznać za nieprawidłowe. Twierdzenie wnioskodawczyni, że wysłała w dniu 3 stycznia 2012 r. listem zwykłym umowę dzierżawy do KRUS nie da się zweryfikować w oparciu o istniejące dowody. Nie można przy tym pominąć, na co zwrócił uwagę Sąd pierwszej instancji, że wersja skarżącej nie jest konsekwentna. Ma to znaczenie, jeżeli uwzględni się treść przepisu art. 129 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z jego treścią świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Regulacja ta nawiązuje do modelu nabywania prawa do świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wyróżnia się nabycie uprawnienia in abstracto oraz pozyskanie prawa in concreto. O ile, w pierwszym przypadku następuje powiększenie sfery praw po spełnieniu określonych prawem przesłanek, o tyle nabycie uprawnienia in concreto nie oznacza wprawdzie zmiany w obszarze nabytych praw, jednak umożliwia realizację przysługującego ex lege uprawnienia (wyrok SN z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, Lex nr 950628). Nawiązując do przepisu art. 129 ustawy emerytalnej, należy przyjąć, że wniosek ubezpieczonego uruchamia mechanizm realizacji nabytego in abstracto uprawnienia emerytalno – rentowego. Ma on zastosowanie w przedmiotowej sprawie. Jest pewne, że wnioskodawczyni przynajmniej od dnia zawarcia umowy dzierżawy nabyła prawo do części uzupełniającej emerytury rolniczej. Sporne jest, czy złożyła do organu rentowego wniosek, który uruchomił uprawnienie do wypłaty zwiększonego świadczenia. W ujęciu procesowym, wybrany przez ustawodawcę model realizacji świadczeń z ubezpieczenia społecznego, skłania do przyjęcia, że to na ubezpieczonym spoczywa ciężar wykazania, że doszło do zgłoszenia wniosku do organu rentowego. Uwzględniając ten aspekt staje się jasne, że wykazanie przez skarżącą wysłania do KRUS listem zwykłym odpisu umowy dzierżawy jest niewystarczające. Aktywowanie prawa do wypłaty części uzupełniającej emerytury nie jest uzależnione od wysłania umowy dzierżawy. Istotne jest jedynie to, czy dokument ten dotarł do organu rentowego. Okoliczność ta nie została w trakcie postępowania przed Sądem Okręgowym wykazana, apelacja nie zawiera również twierdzeń i dowodów mogących zmienić tą ocenę. Oznacza to, że środek odwoławczy nie mógł doprowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku. W apelacji nie sformułowano wprawdzie formalnych zarzutów naruszenia prawa materialnego lub procesowego, jednak jej analiza upoważnia do przyjęcia, że skarżąca kwestionuje ocenę wiarygodności i mocy dowodów. Nawiązując do przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie można odmówić Sądowi dokonywania oceny i mocy dowodów według własnego przekonania. Warunkiem jest jednak to, że kwalifikacja stanu faktycznego zostanie oparta na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Skuteczne zarzucenie naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. Jedynie to może być przeciwstawione uprawnieniu do dokonywania swobodnej oceny dowodów (wyrok SN z dnia 6 listopada 1998 r., III CKN 4/98, Lex Polonica nr 2111041). W przedmiotowej sprawie sytuacja taka nie występuje. Sąd Okręgowy w Suwałkach w sposób przekonywujący przedstawił dlaczego nie podzielił wersji wnioskodawczyni. Zestawiając dostępne w sprawie dowody, znane okoliczności oraz niezborne twierdzenia i wyjaśnienia ubezpieczonej nie można przyjąć, że informacja o zawarciu nowej umowy dzierżawy została złożona w styczniu 2012 r. w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Znaczący to tyle, że apelacja nie doprowadziła do podważenia stanowiska wyrażonego przez Sąd pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny podziela również ocenę prawną, która legła u podstaw oddalenia odwołania. Sumą tych rozważań jest teza o niezasadności apelacji. Zgodnie z przepisem art. 385 k.p.c. należało ją oddalić.

Przedstawione konkluzje są prawidłowe w sytuacji, gdy punktem odniesienia jest decyzja Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 2 lipca 2012 r. Wniosek ten może okazać się jednak fałszywy w sytuacji, gdy nawiąże się do decyzji organu rentowego z dnia 4 listopada 2011 r. Zważywszy na występowanie funkcji kontrolnej postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, zrozumiałe jest, że Sąd nie może we własnym zakresie ustalać sytuacji prawnej ubezpieczonych (B. Wagner, Postępowanie w sprawach emerytalno – rentowych, Gdańskie Studia Prawnicze 2000, t. VI, pod red. U. Jackowiak, s.141.). Kontrolna rola sądu musi korespondować z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w decyzji administracyjnej. Wprawdzie zasadniczym celem sądu jest merytoryczne rozstrzygnięcie o żądaniu strony (wyrok SN z 10.05.1996 r., II URN 1/96, OSNAPIUS 1996, nr 21, poz. 324), jednak realizacja tego celu uzależniona została od tego, czy organ rentowy wypowiedział się co do zgłoszonego żądania. W postępowanie w tej kategorii spraw wkomponowano konieczność zachowania swoistej instancyjności. Uwagi te mają znaczenie z dwóch powodów. Po pierwsze, usprawiedliwiają Sąd pierwszej instancji i Sąd Apelacyjny. Sądy te nie były

upoważnione do dokonywania oceny zasadności decyzji z dnia 4 listopada 2011 r. Po drugie, względ na przedstawiony model procedowania nie może przysłużyć sedna pisma wnioskodawczyni z dnia 19 czerwca 2012 r. Prima facis może się wydawać, że polega ono na twierdzeniu, że umowa dzierżawy została przez ubezpieczoną złożona w dniu 3 stycznia 2012 r. Przy bliższym oglądzie można wyinterpretować cel działania wnioskodawczyni. Oczywiście jest, że zmierzała ona do otrzymania części uzupełniającej za wsteczny okres. Wprawdzie rozstrzygnięcie sądu ubezpieczeń społecznych powinno być kompatybilne z decyzją organu rentowego, nie można jednak pominąć, że w sprawach ubezpieczeniowych punktem odniesienia jest zawsze żądanie wnioskodawcy (wyrok SN z dnia 2 października 2008 r. I UK 88/08, OSNP 2010, nr 7-8, poz. 100). Spoglądając tą optyką staje się jasne, że zaskarżona decyzja z dnia 2 lipca 2013 r. deformuje sens żądania wyrażony w piśmie wnioskodawczyni z dnia 19 czerwca 2012 r. O ile można się zgodzić, że nawiązuje ona do mechanizmu przewidzianego w art. 129 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (choć wprost nie odmówiono ubezpieczonej wypłaty świadczenia od stycznia do maja 2012 r.), to z pewnością nie można stwierdzić, że decyzja ta konweniuje w pełni z celem, do którego dążyła wnioskodawczyni. Nie można tracić z pola widzenia, że ubezpieczony nie ma obowiązku wskazywać przepisów, które przemawiają za jego stanowiskiem. Nie znaczy to, że organ rentowy oraz sąd pracy zostały zwolnione z obowiązku rozważenia wszystkich możliwych podstaw prawnych mogących mieć zastosowanie we wskazanym przez ubezpieczonego stanie faktycznym (wyroki SN z dnia 4 stycznia 2008 r. I PZP 9/2007 OSNP 2008 nr 13-14 poz. 185, z dnia 6 czerwca 2007 r. II PK 318/2006, OSNP 2008 nr 23-24 poz. 344 z dnia 11 kwietnia 2006 r. I PK 169/2005, OSNP 2007 nr 7-8 poz. 93, z dnia 7 marca 2006 r. I PK 146/2005, OSNP 2007 nr 5-6 poz. 67, z dnia 9 września 2004 r., I PK 659/2003, OSNP 2005 nr 10 poz. 139, z dnia 29 lipca 2003 r., I PK 270/2002, OSNP 2004 nr 16 poz. 281, z dnia 23 stycznia 2002 r., I PKN 786/2000, OSNP 2004 nr 2 poz. 30). Reguła ta została naruszona przez organ rentowy, który w decyzji z dnia 2 lipca 2012 r. schematycznie odniósł się do żądania ubezpieczonej. Stereotypy sprzyjają dychotomicznemu postrzeganiu rzeczywistości. Układ ten nie jest jednak pożądany w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Staje się to zrozumiałe, gdy odniesie się sens pisma wnioskodawczyni z dnia 19 czerwca 2012 r. do treści przepisu art. 28 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1998r. Dz. U. Nr 7, poz. 25 ze zm.). Wnioskodawczyni kwestionowała przecież samą zasadę. Sekwencja zdarzeń uprawnia do przyjęcia, że celem jej działania było nieprzerwane pobieranie części uzupełniającej emerytury. Interpretacja przepisu art. 28 ust 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników prowadzi do wniosku, że zawarcie umowy dzierżawy nie jest jedynym sposobem służącym wykazaniu, że rolnik zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej (uchwała SN z dnia 6 maja 2004 r., II UZP 5/04 OSNP 2004, nr 22, poz. 389, wyrok SN z dnia 7 lutego 2002 r., II UKN 49/01, OSNP 2003, nr 22, poz. 552 wyrok SN z dnia 27 maja 1997 r., II UKN 145/97, OSNAPIUS 1998, nr 8, poz. 247, wyrok SA w Lublinie z dnia 1 sierpnia 2012 r., III AUa 615/12, Lex nr 1216343, wyrok SA we Wrocławiu z dnia 15 marca 2012 r., III AUa 23/12, Lex nr 1171356). Agregacja meritum stanowiska wnioskodawczyni, wyrażonego w piśmie z dnia 19 czerwca 2012 r., z wykładnią przepisu art. 28 ust 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników pozwala na przyjęcie, że ubezpieczona nie zgadza się ze skutkiem, o którym mowa w decyzji Prezesa KRUS z dnia 4 listopada 2011 r. (wstrzymaniem od dnia 1 listopada 2011 r. wypłaty części uzupełniającej emerytury). Ma to znaczenie, jeżeli uwzględni się, że zgodnie z przepisem art. 133 ust 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości możliwe jest uznanie, że podwyższone świadczenie wypłaca się za okres 3 lat wstecz (wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2008 r., I UK 314/07, Lex nr 465969). Powstanie tego skutku uzależnione jest od dwóch warunków. Po pierwsze, muszą istnieć podstawy do ponownego ustalenia prawa do wysokości świadczenia (art. 114 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach w związku z art. 52 ust 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), po drugie, konieczne jest wykazanie, że przyznanie niższego świadczenia było następstwem błędu organu rentowego. Nie jest wykluczone, że wnioskodawczyni spełniła te przesłanki. Przypuszczenie to może nie być pozbawione racji, jeżeli uwzględni się obiektywną teorię błędu organu rentowego. Utrwalone poglądy przedstawicieli nauki prawa ubezpieczeń społecznych i orzecznictwa wskazują, że błąd organu rentowego oznacza każdą obiektywną wadliwość decyzji (R. B., Pojęcie i rodzaje błędu organu rentowego lub odwoławczego, PiP 2005, z. 12, s.47 i nast., uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 12 stycznia 1995 r., II UZP 28/94, OSNAPIUS 1995 Nr 19, poz. 242, uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, OSNAPIUS 1998 Nr 14, poz. 429,). Według tej koncepcji koniecznym, a zarazem wystarczającym warunkiem uznania, że w danym przypadku miał miejsce błąd organu rentowego, jest stwierdzenie rozbieżności pomiędzy stanem uprawnień ustalonych a rzeczywiście przysługujących (S. Płazek, Błąd organu rentowego lub odwoławczego w sprawach o świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich

rodzin, Palestra 1985, z. 6, s. 18 – 20). Za zawężeniem pojęcia błędu organu rentowego nie przemawiają trudności interpretacyjne wynikające z jakości stanowionego prawa. W orzecznictwie wskazuje się, że w każdym systemie prawa są (i zawsze były) przepisy, które wymagały wykładni, a jej reguły są jednolite i powinny być znane zarówno stanowiącym jak i stosującym prawo. W konkurencji dwu dóbr - ochrony Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i ochrony ubezpieczonych - pierwszeństwo trzeba przyznać tym drugim. Nie może być na nich przenoszone ryzyko niekompetentnego funkcjonowania organów władzy państwowej - tu: głównie ustawodawczej (Uzasadnienie uchwały SN z dnia 28.06.2005 III UZP 1/05 OSNAPIUS 2005, Nr 24, poz. 395)

Przedstawione rozważania doprowadziły do wniosku, że pismo skarżącej z dnia 19 czerwca 2012 r. należało potraktować jako wniosek o ponowne ustalenie prawa do części uzupełniającej emerytury, które zostało wstrzymane decyzją z dnia 4 listopada 2011 r. Zgodnie z przepisem art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. orzeczono jak w pkt II wyroku.